

FAS ÜLKE NOTU

Kuzey Afrika'da yer alan ülkenin Atlantik Okyanusuna ve Akdeniz'e kıyısı bulunmaktadır. Fas, Cezayir ve Batı Sahra arasında yer almaktadır.

Dünyanın en büyük fosfat yataklarına sahip olan Fas, ekonomisini tarım, imalat, balıkçılık ve turizm sektörü gelirleri ve dış ülkelerde çalışan Faslıların ülkeye getirdikleri dövizlerle ayakta tutmaktadır.

Ülkede ekonomik aktivite Kasablanka ve Rabat etrafında yoğunlaşmıştır. Hükümet, az nüfuslu bölgelerdeki iş imkanlarını geliştirmek amacıyla yatırım teşvikleri uygulamaktadır. Çeşitli önlemlere karşın köyden kente göç önlenememektedir.

2011 - 2015 yılları arasında GSYİH'nın yıllık ortalama % 4,7 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir.

1980'li yıllardan itibaren Fas, IMF ve Dünya Bankası ile işbirliği içinde başarılı bir ekonomik reform sürecine girmiş, bu çerçevede, dış ticaret rejiminin liberalleştirilmesi, yeni yatırım kanunu, özelleştirme programı ve bankacılık sisteminin iyileştirilmesine gidilmiştir. Fas ekonomisinin son 10 yılda tarım ve fosfat sektörlerine olan bağımlılığı azalarak imalat ve hizmet sektörlerinin GSYİH'daki payları artmıştır. GSYİH, tarım sektörünün performansına göre yıllar itibariyle değişkenlik göstermektedir.

Fas orta gelir düzeyinde bir ülke olarak kabul edilmektedir. Kişi başı milli gelir 2009 yılında 4.542 \$ iken 2011 yılında 4.990 \$ olmuştur.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın yaklaşık üçte ikisi hizmetler sektörüne dayanmaktadır. İmalat sektörü GSYİH'nın yaklaşık % 13'ünü, tarım sektörü ise GSYİH'nın yaklaşık % 12'sini oluşturmaktadır. Madencilik sektörü ise GSYİH'nın yaklaşık % 4'ünü oluşturmaktadır.

Fas'ın ihracatında başlıca ülkeler; Fransa, İspanya, Hindistan, İtalya, Brezilya, ABD olarak sıralanırken, ithalatında sırası ile Fransa,İspanya,Çin,ABD,Suudi Arabistan önde gelen tedarikçiler olarak görülmektedir. ***Türkiye Fas 'ın ihracatında 11., ithalatında 13. konumda yer almaktadır.***

2011 yılında ülkenin en fazla ihraç ettiği ürün grubu 3,5 milyar \$ ile 85. fasılda yer alan "elektrikli makina ve cihazlar, aksam ve parçaları" diğer önemli ihracat kalemleri ise; örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları, gübreler, inorganik kimyasal müstahsallar,organik,inorganik bileşiklerdir.

Aynı yıl ülkenin toplam ithalatından en fazla payı 27. fasılda bulunan Mineral yakıtlar, Mineral Yağlar ve Müstahsalları alırken, ikinci sırayı 84. fasıldaki "makine ve aksamları" ve 85. fasıldaki "elektrikli makina ve cihazlar, aksam ve parçaları" ise üçüncü sırayı almaktadır. Diğer önemli ithal kalemleri ise; motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosikletlerdir.

Ülkemiz ile Fas arasında 2004 yılında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması (STA) 1 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, Anlaşmaya ekli Protokol hükümlerine göre uygulanan gümrük vergi oranlarının karşılıklı olarak iki ülke arasında tedricen indirilmesi 1 Ocak 2015'te tamamlanacaktır. Söz konusu STA'nın yürürlüğe girmesinin de olumlu etkisiyle her yıl bir miktar daha artmakta olan Türkiye-Fas ilişkileri dış ticaretin yanı sıra müteahhitlik hizmetleri pazarı ve yatırım olanakları açısından da Türkiye için büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'nin Fas'a ihracatı 2012 yılında %10 artmış ve 1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl söz konusu ülkeye, 84. Fasıl itibariyle makine ve aksamları ihracatımız ise %28 artışla 117 milyon dolara çıkmıştır.

Makine ve aksamaları sektörü, Fas'ın 36 milyar dolar tutarındaki genel ithalatından aldığı %10 pay ile 2. Sırada bulunmaktadır. Bu nedenle Türk makine ve aksamaları sektöründe faaliyet gösteren firmalarımız için potansiyel taşıyan Fas'ta, tarım sektörünün modernizasyonuna da önem verilmekte olduğundan bu yöndeki makine ve ekipman da ihtiyaç duyulan ürün grupları arasında önem arz etmektedir. Büro ve matbaa makineleri, pompalar, vanalar, soğutma makineleri, iş makineleri, türbinler-turbojetler, özel amaçlı makineler Fas'ın makine ve aksamaları sektöründe önemli ithal kalemleri arasında yer almaktadır. Türkiye Fas'ın makine ve aksamaları sektörü ithalatında ilk on ülke (2010 yılında 8.) arasında yer almaktadır. Bu konunun daha da güçlendirilbileceği değerlendirilmektedir.

A.İHRACAT

BM verilerine göre; 2011 yılında bir önceki yıla kıyasla Fas'ın ihracatı % 23 artarak 21,8 milyar \$ 'a yükselmiştir. 2010 yılında ülkenin genel ihracatında en çok payı alan ilk üç ülke sırasıyla Fransa, İspanya, Hindistan olmuştur. (BM veri tabanında ülke bazında 2010 yılı verilerine ulaşılabilmektedir.)

Fas'ın ihracatında en büyük payı alan ilk 20 ülke arasında en çok artış kaydedilen ülkeler ise sırasıyla (2010) ; BAE, Brezilya ve Türkiye'dir. **Türkiye Fas'ın ihracatında 2010 yılında yaklaşık 397 Milyon \$ ile 11. sırada yer almıştır.**

Fas'ın Ülkeler Bazında İhracatı (Milyon \$)

	ÜLKE	2009	2010	Değişim %
1	Fransa	3.508,9	3.991,8	13,8
2	İspanya	2.934,5	3.004,3	2,4
3	Hindistan	728,5	1075,6	47,6
4	İtalya	658,0	798,6	21,4
5	Brezilya	291,1	670,4	130,3
6	ABD	443,3	669,9	51,1
7	Almanya	476,4	556,4	16,8
8	İngiltere	468,6	515,5	10,0
9	Hollanda	364,1	501,0	37,6
10	Belçika	253,3	473,3	86,8
11	Türkiye	234,7	396,8	69,0
12	Singapur	214,3	343,7	60,4
13	İsviçre	230,4	274,4	19,1
14	Pakistan	186,9	262,6	40,6
15	Çin	150,3	244,5	62,7
16	Portekiz	172,8	213,4	23,5
17	Rusya	189,5	205,4	8,4
18	BAE	34,9	149,5	328,5
19	Tunus	90,9	143,5	57,8
20	Cezayir	132,0	138,1	4,6
	Diğer	2.305,48	3.135,82	36,0
	TOPLAM	14.068,9	17.764,8	26,3

Kaynak www.trademap.org (BM İstatistik bölümü verileri)

2011 yılında Fas'ın önemli ihracat ürünleri incelendiğinde ilk üç sırayı "elektrikli makina ve cihazlar, aksam ve parçaları", "örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarları", "gübreler" kalemlerinin aldığı görülmektedir.

Fas'ın Başlıca Fasıllar Bazında İhracatı (Milyar \$)

	GTİP	GTİP Adı	2010	2011	Değişim %
1	85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR,AKSAM VE PARÇALARI	2,63	3,47	32,0
2	62	ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	2,14	2,81	31,2
3	31	GÜBRELER	1,56	2,28	45,8
4	28	İNORGANİK KİMYASAL MÜSTAHSALLAR,ORGANİK,İNORGANİK BİLEŞİKLER	1,66	1,94	16,8
5	25	TUZ,KÜKÜRT,TOPRAK VE TAŞLAR,ALÇILAR VE ÇİMENTO	1,17	1,65	40,9
6	61	ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	0,83	1,20	44,4
7	7	YENİLEN SEBZELER VE BAZI KÖK VE YUMRULAR	0,60	1,06	76,2
8	3	BALIKLAR,KABUKLU HAYVANLAR,YUMUŞAKÇALAR,DİĞER OMURGASIZLAR	0,77	0,92	20,0
9	8	YENİLEN MEYVALAR,KABUKLU YEMİŞLER,TURUNÇGİL VE KAVUN KABUĞU	0,58	0,89	55,6
10	27	MİNERAL YAKITLAR,MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI,MUMLAR	0,59	0,59	0,0
		Diğer	5,23	4,98	-4,9
		TOPLAM	17,8	21,8	22,7

Kaynak: www.trademap.org (BM İstatistik bölümü verileri)

B.İTHALAT

Fas'ın ithalatı 2010 yılında % 7,6 artışla 35,4 milyar \$'a, 2011 yılında ise 35,7 milyar \$'a yükselmiştir. 2010 yılında ülkenin genel ithalatında en çok payı alan ilk üç ülke sırasıyla Fransa, İspanya ve Çin olmuştur.

Fas'ın ithalatında en büyük payı alan ilk 20 ülke arasında en çok artış kaydedilen ülkeler ise sırasıyla; Portekiz, Suudi Arabistan, Hindistan'dır.

Fas'ın Başlıca Fasıllar Bazında İthalatı (Milyon \$)

	ÜLKE	2009	2010	Değişim %
1	Fransa	5.118,0	5.507,7	7,6
2	İspanya	4.004,3	3.753,1	-6,3
3	Çin	2.567,7	2.968,1	15,6
4	ABD	2.282,5	2.494,8	9,3
5	Suudi Arabistan	1.438,6	2.107,9	46,5
6	İtalya	2.154,1	2.105,4	-2,3
7	Almanya	1.792,1	1.626,0	-9,3
8	Rusya	943,6	1.338,4	41,8
9	Cezayir	719,1	837,8	16,5
10	Brezilya	753,3	765,1	1,6
11	İngiltere	598,0	750,7	25,5
12	Irak	642,8	709,1	10,3
13	Türkiye	600,5	624,0	3,9
14	Hollanda	789,5	617,0	-21,9
15	Hindistan	398,4	579,1	45,3
16	Portekiz	383,8	571,3	48,9
17	Belçika	520,1	508,6	-2,2
18	G.Kore	489,7	499,9	2,1
19	İsveç	427,1	449,0	5,1
20	Japonya	504,4	447,2	-11,3
	Diğer	5.754,43	6.118,81	6,3
	TOPLAM	32.882,1	35.378,9	7,6

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

Fas'ın önemli ithal kalemleri ise "mineral yalıtımlar, mineral yağlar ve müstahsalları", "makine ve aksamları", "elektrikli makina ve cihazlar, aksam ve parçaları"dır.

Fas'ın Başlıca Fasıllar Bazında İthalatı (Milyar \$)

	GTİP	GTİP Adı	2010	2011	Değişim %
1	27	MİNERAL YAKITLAR,MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI,MUMLAR	8,1	5,0	-38,7
2	84	MAKİNE VE AKSAMLARI	3,8	3,6	-5,9
3	85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR,AKSAM VE PARÇALARI	3,0	3,3	11,3
4	87	MOTORLU KARA TAŞITLARI,TRAKTÖR,BİSİKLET,MOTOSİKLET VE DİĞER	2,8	2,6	-5,9
5	10	HUBUBAT	1,4	1,8	24,3
6	72	DEMİR VE ÇELİK	1,2	1,4	16,0
7	39	PLASTİK VE PLASTİKTEN MAMUL EŞYA	1,3	1,2	-4,0
8	52	PAMUK	0,6	0,8	23,2

9	88	HAVA TAŞITLARI,UZAY ARAÇLARI,AKSAM VE PARÇALARI	0,3	0,7	114,7
10	73	DEMİR VEYA ÇELİKTEN EŞYA	0,6	0,6	8,9
		Diğer	12,3	14,7	19,7
		TOPLAM	35,4	35,7	0,8

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

C. TÜRKİYE-FAS DIŞ TİCARETİ

İkili Ticaret Verileri (Milyon \$)

		2010	2011	2012
İhracatımız	Değer	624,0	920,9	1.015,0
	Değişim %		47,6	10,2
İthalatımız	Değer	396,8	419,9	429,5
	Değişim %		5,8	2,3
Hacim	Değer	1.020,8	1.340,8	1.444,5
	Değişim %		31,3	7,7
Denge	Değer	227,2	501,0	585,5
	Değişim %		120,5	16,9

Kaynak:TÜİK

TÜİK verilerine göre 2012 yılı bir önceki yıl ile kıyaslandığında Fas'a ihracatımızda % 10,2 oranında ve Fas 'tan ithalatımızda ise % 2,3 seviyesinde bir artış gerçekleştiği görülmektedir. Ülkemiz ile Fas arasındaki ticaret hacmi 2012 yılında % 7,7 gelişmiş ve 1,4 milyar \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret dengesi ise ülkemiz lehine 2012 yılında 586 Milyon \$ fazla vermiştir.

Fas'a İhracatımızda Başlıca Maddeler (Milyon \$)

	GTIP	GTIP Adı	2010	2011	2012	Değişim %
1	87	MOTORLU KARA TAŞITLARI,TRAKTÖR,BİSİKLET,MOTOSİKLET VE DİĞER	81,8	105,4	150,0	42,3
2	72	DEMİR VE ÇELİK	145,9	224,7	145,2	-35,4
3	84	NÜKLEER REAKTÖRLER,KAZAN;MAKİNA VE CİHAZLAR,ALETLER,PARÇALARI	76,3	91,7	117,4	28,1
4	52	PAMUK	66,0	80,3	90,9	13,3
5	73	DEMİR VEYA ÇELİKTEN EŞYA	14,8	60,6	55,4	-8,6
6	85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR,AKSAM VE PARÇALARI	25,2	24,3	51,7	113,0
7	60	ÖRME EŞYA	30,2	31,9	38,4	20,4
8	55	SENTETİK VE SUNİ DEVAMSIZ LİFLER	21,0	27,4	31,0	13,2

9	54	DOKUMAYA ELVERİŞLİ SUNİ VE SENTETİK LİFLER	12,1	18,8	28,8	53,4
10	39	PLASTİK VE PLASTİKTEN MAMUL EŞYA	15,4	24,5	27,4	12,0
		Diğer	135,2	231,4	278,8	20,5
		TOPLAM	624,0	920,9	1.015,0	10,2

Kaynak:TÜİK

Fas'tan İthalatımızda Başlıca Maddeler (Milyon \$)

	GTIP Kodu	GTIP Adı	2010	2011	2012	Değişim %
1	28	İNORGANİK KİMYASAL MÜSTAHSALLAR,ORGANİK,İNORGANİK BİLEŞİKLER	136,1	115,0	125,7	9,3
2	25	TUZ,KÜKÜRT,TOPRAK VE TAŞLAR,ALÇILAR VE ÇİMENTO	23,5	43,7	68,2	56,1
3	71	İNCİLER,KIYMETLİ TAŞ VE METAL MAMULLERİ,MADENİ PARALAR	1,8	19,0	46,9	146,7
4	62	ÖRÜLMEMİŞ GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	29,0	33,3	31,2	-6,3
5	47	ODUN HAMURU;LİFLİ SELÜLOZİK MADDELERİN HAMURLARI,HURDALAR	42,8	32,3	28,7	-11,1
6	27	MİNERAL YAKITLAR,MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI,MUMLAR	6,9	6,8	26,3	287,9
7	85	ELEKTRİKLİ MAKİNA VE CİHAZLAR,AKSAM VE PARÇALARI	20,6	24,9	21,1	-15,4
8	78	KURŞUN VE KURŞUNDAN EŞYA	9,4	51,0	19,1	-62,5
9	87	MOTORLU KARA TAŞITLARI,TRAKTÖR,BİSİKLET,MOTOSİKLET VE DİĞER	51,5	46,9	17,7	-62,3
10	61	ÖRME GİYİM EŞYASI VE AKSESUARLARI	10,1	11,0	10,6	-3,6
		Diğer	65,1	36,1	34,1	-5,6
		TOPLAM	396,8	419,9	429,5	2,3

Kaynak:TÜİK

D.FAS'IN MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİ

İHRACAT

2010 yılında "makine ve aksamları" ürün grubu Fas'ın toplam ihracatından % 1,5 pay almıştır.

Fas'ın 2010 yılında makine ihracatı % 35,6 artmış ve 267 milyon \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Makine ihracatında ilk sırada yer alan ülkeler Fransa,İsveç ve İspanya olmakla beraber, Türkiye 319 Bin \$ ile 43. Sırada yer almaktadır.

Fas'ın Ülkelere Göre Makine ve Aksamları İhracatı (Milyon \$)

	ÜLKE	2009	2010	Değişim %
1	Fransa	65,7	97,6	48,6
2	İsveç	0,5	20,5	3931,9
3	İspanya	15,9	19,5	22,5
4	Ekvator Ginesi	15,0	18,0	19,5
5	İngiltere	2,9	9,4	221,6
6	Hollanda	0,5	8,5	1587,6
7	Portekiz	13,3	7,8	-41,3
8	Belçika	2,8	6,6	133,4
9	Norveç	-	6,6	-
10	ABD	11,1	6,1	-44,7
11	Tunus	17,2	5,2	-69,8
12	Yemen	0,0	4,3	-
13	Fildişi Sahili	3,8	4,3	11,8
14	Libya	3,5	3,5	-
15	Moritanya	1,5	3,0	97,1
16	Cezayir	4,9	2,9	-41,7
17	Gabon	0,9	2,8	192,3
18	Senegal	2,2	2,2	0,2
19	Nijerya	0,3	2,0	589,0
20	Yunanistan	2,7	1,9	-30,0
43	Türkiye	1,2	0,3	-70,8
	Diğer	31,0	34,0	9,7
	TOPLAM	196,9	267,0	35,6

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

2010 yılında Fas'ın makine ve aksamları ihracatında ilk sırayı 103,7 milyon \$ ile "turbojetler, turbo-projeler, diğer gaz türbinleri" almaktadır ve onu 27,7 milyar \$ ile "yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamları" takip etmektedir.

Fas'ın Makine ve Aksamları İhracatındaki Başlıca Kalemler (Milyon \$)

	GTİP	GTİP Adı	2009	2010	Değişim %
1	8411	TURBOJETLER, TURBO-PROPELLER, DİĞER GAZ TÜRBLNLERİ	14,3	103,7	626,5
2	8473	YAZI, HESAP, MUHASEBE, BİLGİ İŞLEM, BÜRO İÇİN DİĞER MAKİNE VE CİHAZLARIN AKSAMI	29,4	27,7	-5,9
3	8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	13,7	17,1	25,4

4	8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	14,0	15,5	10,7
5	8467	EL İLE KULLANILAN PNÖMATİK/MOTORLU ALETLER	8,7	9,4	7,6
6	8481	MUSLUKÇU, BORUCU ESYASI-BASINÇ DÜŞÜRÜCÜ, TERMOSTATİK VALF DAHİL	8,6	7,7	-10,3
7	8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	3,6	6,1	67,2
8	8431	AGIR İS MAKİNE VE CİHAZLARININ AKSAMI, PARÇALARI	4,2	5,6	32,7
9	8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	17,5	5,5	-68,4
10	8426	GEMİ VİNÇLERİ, MAÇUNALAR, HALATLI VİNÇLER, DÖNER KÖPRÜLER	5,2	5,4	2,9
		Diğer	77,7	63,3	-18,5
		TOPLAM	196,9	267,0	35,6

Kaynak: www.trademap.org (BM İstatistik bölümü verileri)

İTHALAT

2010 yılında Fas'ın genel ithalatında makine ve aksamlarının payı % 10,7 seviyesinde kaydedilmiştir.

Fas'ın 84. fasıl bazında makine ithalatı 2010 yılında bir önceki seneye göre % 5,1 oranında düşüş göstererek 3,8 milyar \$'a gerilemiştir. Fransa, Çin, İspanya, İtalya ve Almanya makine ithal ettiği başlıca ülkelerdir.

Fas'ın makine ithal ettiği ülkeler arasında **Türkiye 10. sıradadır.**

Fas'ın Ünelere Göre Makine ve Aksamları İthalatı (Milyon \$)

	ÜLKE	2009	2010	Değişim %
1	Fransa	780,3	741,9	-4,9
2	Çin	533,3	605,5	13,6
3	İspanya	552,4	474,7	-14,1
4	İtalya	495,5	431,1	-13,0
5	Almanya	412,2	342,5	-16,9
6	ABD	202,4	215,1	6,3
7	Japonya	120,0	111,3	-7,3
8	İngiltere	75,7	87,1	15,1
9	Belçika	84,6	78,7	-7,0
10	Türkiye	83,8	76,3	-29,1
11	G.Kore	66,7	58,7	-12,0
12	İsviçre	44,3	46,4	4,7
13	Çek Cumhuriyeti	36,5	42,4	16,0

14	Portekiz	41,9	41,1	-1,9
15	İsveç	27,4	38,3	39,5
16	Avusturya	21,0	38,2	82,2
17	Hollanda	64,9	34,0	-47,7
18	Hindistan	31,1	33,3	7,1
19	Mısır	27,9	28,9	3,6
20	Tayland	19,6	26,7	36,6
	Diğer	298,8	264,2	69,6
	TOPLAM	4.020,3	3.816,4	-5,1

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

2010 yılında, Fas'ın makine ve aksamları ithalatındaki başlıca kalemler arasında ilk sırayı "otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri" almaktadır. Bu kalemi; "toprak, taş, metal, cevheri vb. ayıklama, eleme vb. için makineler", "dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb." takip etmektedir.

Fas'ın Makine ve Aksamları İthalatındaki Başlıca Kalemler (Milyon \$)

	GTİP	GTİP Adı	2009	2010	Değişim %
1	8471	OTOMATİK BILGI ISLEM MAKINELERİ, ÜNİTELERİ	358,5	394,6	10,0
2	8474	TOPRAK, TAS, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME VB. İÇİN MAKİNELER	389,7	385,3	-1,1
3	8429	DOZERLER, GREYDER, SKREYPER, EKSKAVATÖR, KÜREYİCİ, YÜKLEYİCİ VB.	292,7	228,8	-21,8
4	8479	KENDİNE ÖZGÜ FONKSİYONLU MAKİNE VE CİHAZLAR	213,5	192,2	-9,9
5	8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI	166,5	186,8	12,2
6	8409	İÇTEN YANMALI, PİSTONLU MOTORLARIN AKSAM-PARÇALARI	157,6	129,3	-17,9
7	8419	ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İSLEMEN İÇİN CİHAZLAR	115,9	127,1	9,7
8	8421	SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI	109,9	121,3	10,3
9	8473	YAZI, HESAP, MUHASEBE, BILGI ISLEM, BÜRO İÇİN DİĞER MAKİNE VE CİHAZLARIN AKSAMI	87,7	115,6	31,7
10	8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ	136,3	105,8	-22,3

	Diğer	1.992,1	1.829,6	-8,2
	TOPLAM	4.020,3	3.816,4	-5,1

Kaynak: www.trademap.org (BM istatistik bölümü verileri)

Fas'ın 2010 yılında gerçekleştirdiği makine ve aksamı ithalatında en çok pay alan ilk 10 pozisyon arasında ithalatı artan gruplar sırasıyla;

- YAZI, HESAP, MUHASEBE, BILGI ISLEM, BÜRO İÇİN DİĞER MAKİNE VE CİHAZLARIN AKSAMI (% 31,7)
- BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR, SOĞUTUCULAR, ISI POMPALARI (% 12,2)
- SANTRİFÜJLE ÇALISAN KURUTMA, FİLTRE, ARITMA CİHAZLARI (% 10,3)
- OTOMATİK BILGI ISLEM MAKİNELERİ, ÜNİTELERİ (% 10)
- ISI DEĞİŞİKLİĞİ YÖNTEMİ İLE MADDELERİ İSLEMEN İÇİN CİHAZLAR(% 9,7)

ithalatında en çok düşüş görülen alt grup ise;

- SIVILAR İÇİN POMPALAR, SIVI ELEVATÖRLERİ (% -22,3) olmuştur.

E. TÜRKİYE –FAS MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DİŞ TİCARETİ

Türkiye'nin Fas'a gerçekleştirdiği makine ihracatı 2012 yılında % 28,1 artış göstermiştir. Fas ile Türkiye arasındaki makine ve aksamı dış ticaret hacmi 2012 yılında % 28 oranında ilerleme kaydetmiş dış ticaret dengesi de % 28,2 oranında artmıştır.

Türkiye – Fas Makine ve Aksamları Dış Ticareti (Milyon \$ - 84. Fası)

		2010	2011	2012
İhracat	Değer	76,3	91,7	117,4
	Değişim %		20,2	28,1
İthalat	Değer	0,319	0,338	0,341
	Değişim %		12,6	1,1
Hacim	Değer	76,7	92,0	117,7
	Değişim %		19,9	28,0
Denge	Değer	76,0	91,3	117,0
	Değişim %		20,1	28,2

Kaynak: TÜİK verileri

1. İHRACAT

84. fasıl itibarıyla Türkiye'nin Fas'a gerçekleştirdiği makine ihracatında önemli yer tutan kalemler pozisyon bazında incelendiğinde 2012 yılında; ilk sırada "buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları", ikinci sırada "klima cihazları(motorlu bir vantilatör ile nem ve ısıyı değiştirmeye mahsus tertibatı olanlar)", üçüncü sırada ise "kaldırma, elleçleme, yükleme, boşaltma makinaları(asansörler, yürüyen merdivenler, konveyörler)" yer aldığı görülmektedir.

**Fas'a Makine ve Aksamları İhracatımızda Başlıca Kalemler
(Milyon \$)**

	GTIP Kodu	GTIP Adı	2010	2011	2012	Değişim %
1	8418	BUZDOLAPLARI, DONDURUCULAR VE DİĞER SOĞUTUCU VE DONDURUCU CİHAZLAR VE ISI POMPALARI	21,7	29,8	34,6	16,1
2	8415	KLİMA CİHAZLARI (MOTORLU BİR VANTİLATÖR İLE NEM VE ISIIYI DEĞİŞTİRMEYE MAHSUS TERTİBATI OLANLAR)	7,4	9,9	9,4	-5,0
3	8428	KALDIRMA, ELLEÇLEME, YÜKLEME, BOŞALTMA MAKİNALARI (ASANSÖRLER, YÜRÜYEN MERDİVENLER, KONVEYÖRLER)	0,8	0,8	9,0	989,8
4	8422	BULAŞIK, ŞİŞE VB YIKAMA VE KURUTMA MAKİNALARI, ŞİŞE, KUTU ÇUVAL VB DOLDURMA, ETİKETLEME MAKİNALARI	1,8	3,1	7,6	144,0
5	8450	EV VEYA ÇAMAŞIRHANE TİPİ YIKAMA MAKİNALARI (YIKAMA VE KURUTMA TERTİBATI BİR ARADA OLANLAR DAHİL)	6,7	9,0	6,2	-30,5
6	8481	BORULAR, KAZANLAR, TANKLAR, DEPOLAR VE BENZERİ DİĞER KAPLAR İÇİN MUSLUKLAR, VALFLER (VANALAR) VE BEN	2,0	3,4	4,9	46,4
7	8474	TOPRAK, TAŞ, METAL CEVHERİ VB. AYIKLAMA, ELEME, TASNİF, AYIRMA, YIKAMA, KIRMA, ÖĞÜTME, YOĞURMA, KALI	2,6	2,8	4,2	50,9
8	8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR (ÖLÇÜ TERTİBATI OLSUN OLMASIN) VE SIVI ELEVATÖRLERİ	2,6	2,5	3,3	32,4
9	8479	KENDİNE ÖZGÜ BİR FONKSİYONU OLAN DİĞER MAKİNALAR VE MEKANİK CİHAZLAR	1,0	2,8	3,1	10,0
10	8438	YİYECEK VE İÇECEKLERİN SINAİ AMAÇLARLA HAZIRLANMASI VEYA İMALİNE MAHSUS MAKİNA VE CİHAZLAR	1,0	2,8	2,7	-4,1
		Diğer	28,8	24,8	32,4	30,4
		TOPLAM	76,3	91,7	117,4	28,1

Kaynak: TÜİK Verileri

2. İTHALAT

2012 yılında Türkiye'nin Fas'tan 84. fasıl itibariyle en fazla ithal ettiği ürün grubu "santrifüjler;sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar" olmuştur.

Fas'tan Makine ve Aksamları İthalatımızda Başlıca Kalemler (Bin \$)

	GTIP Kodu	GTIP Adı	2010	2011	2012	Değişim %
1	8421	SANTRİFÜJLER; SIVILARIN VEYA GAZLARIN FİLTRE EDİLMESİNE VEYA ARITILMASINA MAHSUS MAKİNA VE CİHAZLAR	63,92	61,52	88,24	43,4
2	8445	DOKUMAYA ELVERİŞLİ ELYAFIN HAZIRLANMASI, EĞİRME, KATLAMA, BÜKME VE İPLİKLERİN HAZIRLANMASINA MAHSUS	-	-	72,99	-
3	8451	DOKUMA İPLİKLERİN, MENSUCATIN YIKANMASI, TEMİZLENMESİ, KURUTULMASI, ÜTÜLENMESİ, SARILMASI, KATLANMASI	-	-	49,47	-
4	8480	METAL DÖKÜMHANELERİ İÇİN DERECELER; DÖKÜM PLAKALARI; DÖKÜM MODELLERİ; METALLER, KARBÜRLER, CAM, PLAS	1,14	5,57	40,44	626,3
5	8481	BORULAR, KAZANLAR, TANKLAR, DEPOLAR VE BENZERİ DİĞER KAPLAR İÇİN MUSLUKLAR, VALFLER (VANALAR) VE BEN	10,20	18,39	30,76	67,2
6	8448	TEKSTİL MAKİNALARI İÇİN YARDIMCI MAKİNE, CİHAZ VE AKSAM-PARÇALAR (JAKARD, MEKİK, TARAK, ÜRETME MEMEL	30,63	27,26	20,10	-26,2
7	8479	KENDİNE ÖZGÜ BİR FONKSİYONU OLAN DİĞER MAKİNALAR VE MEKANİK CİHAZLAR	17,29	5,22	19,17	266,9
8	8422	BULAŞIK, ŞİŞE VB YIKAMA VE KURUTMA MAKİNALARI, ŞİŞE, KUTU ÇUVAL VB DOLDURMA, ETİKETLEME MAKİNALARI,	-	-	10,15	-
9	8413	SIVILAR İÇİN POMPALAR (ÖLÇÜ TERTİBATI OLSUN OLMASIN) VE SIVI ELEVATÖRLERİ	13,76	0,25	3,08	1150,8
10	8477	KAUÇUK VEYA PLASTİĞİN İŞLENMESİNE VEYA KAUÇUK VEYA PLASTİKTEN EŞYANIN İMALİNE MAHSUS DİĞER MAKİNA VE	-	43,34	2,41	-94,4
		Diğer	182,53	176,2	4,6	-97,4
		TOPLAM	319,5	337,8	341,4	1,1

Kaynak: TÜİK Verileri

KAYNAKLAR

- BM İstatistik Bölümü Verileri
- TÜİK Verileri
- Fas Ülke Masası Raporu, Ekonomi Bakanlığı, 2012